

■ مهتا دختری که در فیلم «سراسر شب» بیرون از خانه مدام در حال راه رفتن و دیالوگ است؛ کسی که به موقعیت و حتی چهره خواهرش غیبه می خورد، ولی دست آخر می فهمد خواهرش هم همین حس و حال را نسبت به او دارد و در واقع آنها آرزوی یکدیگر هستند. مهتا خیلی به واقعیت نزدیک است اما آیا او خواهرش مابه ازای بیرونی داشته‌اند و اساساً داشتن مابه ازای بیرونی در فیلم برای شما چقدر مهم بوده است؟

مریم، خواهری که خوابیده است ما به ازای کاملاً واقعی داشت و من کاملاً او را می‌شناختم اما شخصیت مهتا ساخته شد ولی در ادامه من مهتا را کاراکتری ملموس دیدم. دختران زیادی در میان هنرجوهایم، می‌خواهند بازیگر شوند اما عملاً نمی‌شوند و باید یک جایی تصمیم بگیرند که دنبال زندگی شان بروند. مهتا را این طوری دیدم و به نظرمد آمد که این دو خواهر، همدیگر را تکمیل می‌کنند. تفاوت اصلی آنها در این است که مریم خیلی خیالپرداز است و تنها هدفش بازیگر شدن است و زمانی که به هدفش نمی‌رسد، سرخورده می‌شود و می‌خواید چون کاملاً بی‌انگیزه و شکست خورده است. مهتا دختر واقع‌گراتری است. می‌فهمد که تنها به آنچه که در اختیار دارد، می‌تواند جنگ و مبارزه کند و جلو برود.او حاضر نیست تن به خیالبافی بدهد در حالی که او هم سینما دوست دارد و اتفاقاً خیلی بیشتر از مریم سینما را می‌فهمد. مهتا کتابخوان و اهل موسیقی است. احتمالا تن قلیش دوست داشته حتی سینما بخواند اما ترجیح داده است که پزشکی بخواند. طبیعی است چون جامعه به پزشک بیشتری نیاز دارد تا به سینما. به نحوی این دوتا کاراکتر خیالبا ف و واقع‌گرا وجوه خالی یکدیگر را پر می‌کنند، انگار یک شخصیت هستند که دو جور آنها را می‌بینید ولی در نهایت ما به ازای مهتا را هم روزانه صدا بار در خیابان می‌بینیم.

■ در این فیلم مابا ترکیب چند اثر رویه‌رو هستیم؛ کمدی، جنایی، اکشن و حتی درام عاشقانه. هدف از ترکیب این چند اثر چه بود؟

به‌نظر می‌آید که در سطح بین‌المللی هم این‌طور است. فیلم‌هایی که تنها یک‌لحن می‌گیرند و فقط با یک لحن ساخته می‌شوند دیگر چندان به دنیای پیچیده‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، جواب نمی‌دهند. شخصاً فکر می‌کنم؛ همانقدر که جهان ما هر روز در حال پیچیده‌تر شدن است، فیلم‌هایی که ساخته می‌شوند هم به رمز و راز بیشتری احتیاج دارند. زمانی که به ساخت چنین فیلمی فکر می‌کنید، شاید دیگر حتی دست‌خودتان نباشد و لحن‌های متفاوتی وارد فیلم‌تان شود. ناگهان متوجه می‌شوید که بخشی از اثر کمدی است، در حالی‌که فیلم یک درام عشقی است اما بعد متوجه می‌شوید که طنز دارد، بخشی از آن موزیکال است و بخشی دیگر هم –مثل آن قسمت لیدی مکبث– صحنه‌های ترسناک دارد. بنابراین به اعتقاد من، از سال‌ها پیش جهان درحال تجربه کردن چنین موضوعی در ساخت فیلم‌ها بوده و به آن رسیده است ولی ما در کشورمان کماکان در حال ساخت فیلم‌های واقعی هستیم.

■ و ضمن اینکه ترکیب این ژانرها هم جسارت کارگردان را می‌طلبد و حتی ممکن است کوچکترین لغزش، توانان آن را برهم بزند. آیا از همان ابتدا برای ترکیب این ژانرها برنامه‌ای داشتید؟

بله. کارگردان باید بتواند در چنین فیلمی توازن ایجاد کند. البته در نسخه اولیه فیلم سراسر شب این توازن خیلی بهتر لحاظ شده بود ولی در حال حاضر به علت حذف قسمتی از آن، بخش تویلتری فیلم زیادی رو است. این بخش خیلی کمرنگ‌تر بود و فکر می‌کنم حذفیات، لطمه اینچنینی به فیلم وارد کرده است. درباره ترکیب ژانرها، هرچه در ساخت فیلم جلوتر رفتم، خود به خود اتفاق افتاد. قصه من در سراسر شب، به این سادگی بود؛ دختری یک شب را بیرون از خانه می‌گذراند چرا که قصد دارد، کشف کند چه بر سر خواهرش آمده است ولی در آن شب خودش پیدا می‌شود. استخوان‌بندی این فیلم از زمان پس از تاریکی به نویسنندگی هاروکی موراکامی گرفته شد جلوتر که رفتم متوجه شدم، انگار موراکامی هم داستانش را از فیلم آلفاویل اثر «ژان لوک گدار» گرفته است. واضح است که تأثیرپذیری مقدار زیادی از این داستان «دختری که دو ماه خوابیده و بیدار نمی‌شود» از داستان زیبای خفته اثر معروف «شارل پرو» نویسنده فرانسوی هم آشکارتر است. در نتیجه بدون اینکه در ابتدا برنامه‌ریزی داشته باشم، به‌طور خیلی طبیعی به‌سمت استفاده از لحن‌های منابع اصلی اقتباس رفتم بنابراین فیلم به این صورت لحنی از افسانه به‌خود گرفت. اگر بپرسید که این فیلم در چه ژانری ساخته شده است؟ به راحتی می‌توانم بگویم که افسانه است؛ یک افسانه مدرن.

■ نحوه انتخاب بازیگر در این فیلم چطور بود؟ مثلاً چطور به الناز شاکر دوست رسیدید آن هم در شرایطی که سال ۹۶ با بازی متفاوت خود در خفه‌گی دیده‌شد و درخشید و به نوعی نشان داد که قادر به بازی در نقش‌های متفاوت‌تر است. به عقیده بسیاری از منتقدان، الناز شاکر دوست بهترین بازی خود را در خفه‌گی اجرا کرده است. آیا نوع بازی او در فیلم خفه‌گی در انتخاب شما تأثیر داشته؟

خیر. خانم شاکر دوست قبیل از اینکه خفه‌گی را بازی کند یا با قرارداد بسته بود. قرار بود ما فیلمبرداری را زودتر از خفه‌گی شروع کنیم ولی مشکلی برایمان پیش آمد به این صورت که سرمایه‌گذار فیلم به یکباره منصرف شد و ما ناگهان بی‌پول شدیم. در نتیجه کار ساخت فیلم سراسر شب، متوقف شد و خانم شاکر دوست هم رفت برای بازی در فیلم خفه‌گی. تصور ما هم این بود که احتمالاً در ادامه فیلم را بدون ایشان

نیره خادمی

خبرنگار

■ یکشنبه ۱۴ دی ۱۳۹۹
 ■ سال بیست‌وششم
 ■ شماره ۷۵۳۳

گفت و گو با فرزاد مؤتمن، کارگردانی که با وجود ساخت بیش از ۱۶ فیلم می‌گوید فقط یک فیلم ساخته است

سراسر شب افسانه مدرن است

شب» که البته آخرین فیلم مؤتمن نیست، آخرین فیلم اکران شده از او در سامانه‌های آنلاین است که به واسطه شیوع ویروس کرونا، امسال بازار گرمی داشته‌اند و با وجود همه کمبودها تنها راه نجات سینما در شرایط بحرانی بوده‌اند. فیلمی که اکرانش، حدود دو سال به تعویق افتاد و وقتی هم که مجوز گرفت به درهای بسته سینماها برخورد کرد. و البته می‌گوید که دو سال بوروکراسی اکران فیلم را معطل کرده است و پخش کننددها و صاحبان سینما مدام اکران آن را به تعویق انداختند تا به اینجا رسید. البته از اکران آنلاین هم چندان ناراضی نیست اگرچه فیلم با کمترین تبلیغات به سامانه‌های آنلاین رفته است. می‌گوید که استخوان‌بندی «سراسر شب» را از یکی از زمان‌های هاروکی موراکامی گرفته اما بعد فهمیده که خود موراکامی هم داستان خود را از یک فیلم گرفته است. «چشم و گوش» بسته آخرین ساخته فرزاد مؤتمن، با‌رسال روی پرده سینماها نزدیک به ۱۳ میلیارد تومان فروش کرد اما او برای «سراسر

شب» نه چنین تصویری داشت و نه چنین نوعی. سوزهای که آن را از سال ۹۰ در ذهن خود پرورانده بود؛ قرار بود تبدیل به سینمای خود او شود. در حالی‌که فیلم «شب‌های روشن» یکی از فیلم‌های پرمخاطب و مهم در کارنامه مؤتمن در سال‌های گذشته است ولی او می‌گوید که سراسر شب تنها فیلم او است و باقی همه مشق بوده. به راحتی می‌توانم بگویم که افسانه است؛ یک افسانه مدرن. سراسر شب سینمایی‌تر است؛ خیلی بازیگوش‌تر از بقیه فیلم‌هاست و شیطنت دارد. بازیگوش و سینمایی بودن فیلم به سلیقه من نزدیک‌تر است تا فضای کنتنل شده‌ای که در شب‌های روشن وجود دارد. سراسر شب، فیلم گرم‌تری است. جسن دیالوگ‌گویي هم در این فیلم را خیلی دوست دارم؛ شاید تک‌تک جمله‌ها و دیالوگ‌هایش کلمات قصار به نظر بیاید ولی بسیار راحت در دهان بازیگران و کاراکترهای آن می‌چرخد و گرم و چند لایه است. همه اینها که گفتم، سراسر شب را برای من خیلی عزیز می‌کند.

شب» نه چنین تصویری داشت و نه چنین نوعی. سوزهای که آن را از سال ۹۰ در ذهن خود پرورانده بود؛ قرار بود تبدیل به سینمای خود او شود. در حالی‌که فیلم «شب‌های روشن» یکی از فیلم‌های پرمخاطب و مهم در کارنامه مؤتمن در سال‌های گذشته است ولی او می‌گوید که سراسر شب تنها فیلم او است و باقی همه مشق بوده. به راحتی می‌توانم بگویم که افسانه است؛ یک افسانه مدرن. سراسر شب سینمایی‌تر است؛ خیلی بازیگوش‌تر از بقیه فیلم‌هاست و شیطنت دارد. بازیگوش و سینمایی بودن فیلم به سلیقه من نزدیک‌تر است تا فضای کنتنل شده‌ای که در شب‌های روشن وجود دارد. سراسر شب، فیلم گرم‌تری است. جسن دیالوگ‌گویي هم در این فیلم را خیلی دوست دارم؛ شاید تک‌تک جمله‌ها و دیالوگ‌هایش کلمات قصار به نظر بیاید ولی بسیار راحت در دهان بازیگران و کاراکترهای آن می‌چرخد و گرم و چند لایه است. همه اینها که گفتم، سراسر شب را برای من خیلی عزیز می‌کند.

«سراسر شب» فیلمی سینمایی‌تر است. این فیلم، خیلی بازیگوش‌تر از بقیه فیلم‌هاست و شیطنت دارد. بازیگوش و سینمایی بودن فیلم به سلیقه من نزدیک‌تر است تا فضای کنتنل شده‌ای که در شب‌های روشن وجود دارد. سراسر شب، فیلم گرم‌تری است. جسن دیالوگ‌گویي هم در این فیلم را خیلی دوست دارم؛ شاید تک‌تک جمله‌ها و دیالوگ‌هایش کلمات قصار به نظر بیاید ولی بسیار راحت در دهان بازیگران و کاراکترهای آن می‌چرخد و گرم و چند لایه است. همه اینها که گفتم، سراسر شب را برای من خیلی عزیز می‌کند.

درون‌گرا دارد اما امیر جعفری برای آن نقش انتخاب شده است که ما کمتر بازی‌های زیرپوستی از او دیده‌ایم. امیر جعفری را چطور و بر چه اساسی انتخاب کردید؟

ما آقای امیر جعفری را برای نقش دیگری در نظر گرفته بودیم. مشکل از آنجایی به‌وجود آمد که او گفت؛ من باید نقش داوود مرادی را بازی کنم. وقتی علاقه او را به این نقش می‌بینیم خب ابتدا چالش و مسأله‌ای برایمان پیش می‌آید به این شرح که معمولاً ایشان را در نقش‌های برونی، حالا چه کمدی یا غیر کمدی دیده‌ایم. بنابراین برایم جالب شد که تا چه اندازه‌ای می‌توانیم نوع دیگری از او را در فیلم ببینیم. در نهایت هم به‌نظم نقش خیلی خوبی شد. امیر جعفری هم بازیگری است که ریزه کاری‌های زیادی در این فیلم دارد که مورد پسندم واقع شد. داوود مرادی هم در واقع خودم هستم و از ابتدا هم همین را خواستم.

■ در این فیلم جز ارجاعات متنی به برخی فیلم‌ها و داستان‌های معروف دنیا، از دیالوگ‌های شب‌های روشن استفاده شده است. شما سراسر شب را بهترین اثر خود می‌دانید بویژه اینکه فیلمنامه آن را هم خودتان نوشته‌اید اما در عمل هنوز هم شاید شب‌های روشن چند پله بالاتر از سراسر شب باشد و طرقداران زیادی هم دارد. شاید بارها بتوانان این فیلم را دید و دیالوگ‌هایش را شنید و هنوز هم در صفحه‌های مجازی بخش‌هایی از آن باز نشر می‌شود. دلیل اینکه سراسر شب را به‌عنوان بهترین فیلم تان معرفی می‌کنید، چیست؟

این فیلم با فرمتی بسیار عریض فیلمبرداری شده است که فقط روی پرده سینما می‌توانید تصاویر آن را حس کنید. صداها فیلم هم کاملاً تکنیک شده است و این تکنیک در تلوویزیون از بین می‌رود و مخاطب بسیاری از آنها را اصلاً نمی‌شنود. ریزه کاری‌هایی که در نور و جنس قاب‌بندی وجود دارد و در پس زمینه‌ها اتفاق می‌افتد بسیاری جز در پرده سینما، از بین می‌رود در نتیجه فیلم در اکران آنلاین، خیلی از چیزها را از دست داد است ولی چه کنیم؟ اتفاقی بود که افتاد. دو سال بوروکراسی اکران فیلم را معطل کرد، پخش کننده‌ها و صاحبان سینما مدام اکران آن را به تعویق انداختند. سرانجام زمانی که شورای صنفی نمایش اکران سراسر شب را تصویب کرد و سینماهایی هم برای نمایش به آن اختصاص داده شد، همه سینماها بواسطه کرونات تعطیل شد. در کل حس فیلم، روی صفحه تلویزیون در مقایسه با پرده سینما خیلی فرق دارد ولی دیگر اتفاقی بود که افتاد و واقعاً نمی‌شد برای آن کاری کرد.

■ فیلم در اکران آنلاین موفق بود؟

سراسر شب بدون هیچ تبلیغی اکران شد. سامانه‌ها و وی.اودی‌ها که برای فیلم‌های سینمایی تبلیغ نمی‌کنند و تبلیغات شان بیشتر برای مجموعه‌های عجیب و غریب مانند مافیا بازی، تاک‌شو، آشپزی و شام ایرانی است و اصلاً فیلم‌های سینمایی جایی در تبلیغ شان ندارند، خصوصاً اگر آن فیلم کمی هم فیلمی غیرعادی باشد. در نتیجه سراسر شب در شرایطی اکران شده است که بسیاری از آن بی‌خبر هستند. شناسی که داریم توجه‌قشر خاصی از جوانان سینمادوست به این فیلم است که در فضای اینستاگرامی و مجازی درباره فیلم حرف زدند، بحث کردند و مقداری آن را مطرح کردند. دقیقاً آمار ندارم اما شنیدم که استقبال از فیلم بد نبوده است.

«

شاکر دوست توانست این کار را بکند. در واقع این، یک نوع ژانر فرعی در سینما است که انگلیسی‌ها به آن می‌گویند «کامینگ افایج» و این یعنی بالغ و بزرگ شدن. «کامینگ افایج» از ژانرهای مورد علاقه من در سینما است و سراسر شب هم در این ژانر می‌گنجد.

در جایگاه مخاطب از سینمای ایران چه انتظاری دارید؟

خطر و ماجراجویی اصلاً سینمایی وجود ندارد. من فکری نمی‌کنم که از همان اولین فیلم‌هایم نشان داده‌ام که طرفدار خیالبافی هستم و پای آن ایستادم و همچنان هم به آن ادامه می‌دهم. شخصاً عشق و علاقه خاصی به دو ژانر جنایی و عاشقانه در سینما دارم و به نظر من سینما یعنی این دو ژانر. از میان فیلم‌هایم سراسر شب، صداها و سایه روشن را که جنبه‌هایی جنایی دارند، ترجیح می‌دهم. زیاد فیلم نمی‌بینیم زیاد هم به سینما نمی‌روم؛ البته خودم پارسل فیلم کمدی ساخته بودم که از پرفروش‌ترین فیلم‌های سال بود. چشم و گوش بسته بازسازی از فیلم آرتور میلر بود و این موضوع در انتهای فیلم و تیتراژ آن هم بیان شده بود. معتقدم فیلم‌های کمدی که در کشور ما ساخته می‌شود کمدی‌های خیلی ظریفی نیستند. اگرچه ملتی هستیم که خیلی خوب جک می‌سازیم ولی زمانی‌که آنها را به فیلم تبدیل می‌کنیم خوب در نمی‌آیند، با وجود همه اینها اما خلاف بسیاری که به کمدی حمله می‌کنند این ژانر از فیلم‌ها را خطری برای سینما نمی‌بینم. هیچ ضرری هم ندارند و اتفاقاً به‌نظم نکات بسیار مثبتی هم دارند. شخصاً این کمدی‌ها را به درام‌های اجتماعی که ساخته می‌شود، ترجیح می‌دهم چرا که کمدی‌ها در موقعیت‌هایی تأثیر مثبت‌تری دارند و

نیره خادمی

خبرنگار